

1. POGLAVJE:

Osnove povpraševanja in ponudbe

Vsebina

TRG IN KONKURENCA TRŽNI MEHANIZEM

- povpraševanje
- ponudba
- ravnotežna cena in količina

SPREMEBE PONUDBE IN POVPRASHEVANJA ELASTIČNOST POVPRASHEVANJA IN PONUDBE

opredelitev elastičnosti povpraševanja in
ponudbe

elastičnost v kratkem in dolgem obdobju

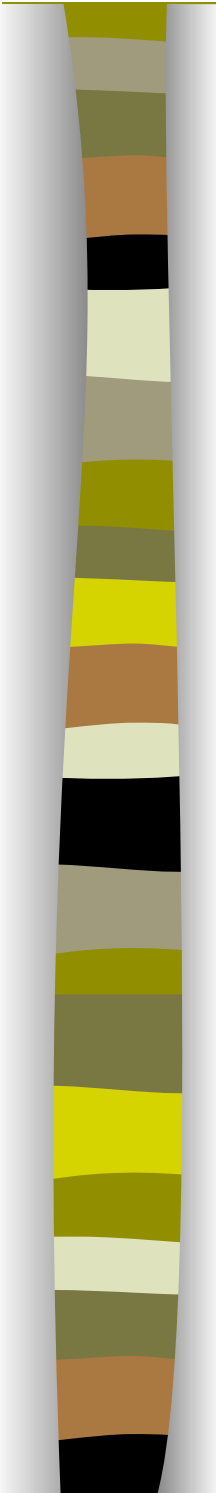
MINIMALNA IN MAKSIMALNA PREDPISANA CENA

TRG IN KONKURENCA

TRG opredelimo kot stik med prodajalci in kupci, pri katerem se odloča o prodani (oziroma kupljeni) količini določenega blaga in njegovi ceni.

Trg presoja dogajanja v eni sami panogi, s katero označujemo skupino proizvodov (ne podjetij), v katerih vidijo kupci večinoma istovrstno blago.

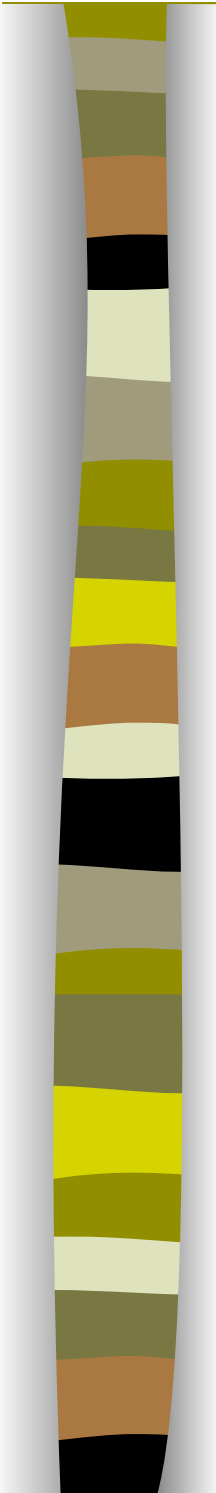

Racionalno obnašanje kupcev in
prodajalcev → nasprotni interesi →
konkurenca

KONKURENCA:

- **cenovna**

- **necenovna**

Struktura konkurence = tržna struktura

Okoliščine, ki vplivajo na obliko tržne strukture:

- 1. število kupcev in prodajalcev,**
- 2. stopnja diferenciacije proizvodov,**
- 3. stopnja mobilnosti proizvodnih dejavnikov.**

Popolna konkurenca

1. veliko število kupcev in prodajalcev (čista konkurenca)
2. blago je homogeno
3. popolna mobilnost proizvodnih dejavnikov

TRŽNI MEHANIZEM

Vse sile, ki delujejo na trgu prek kupcev, imenujemo **POVPRAŠEVANJE**.

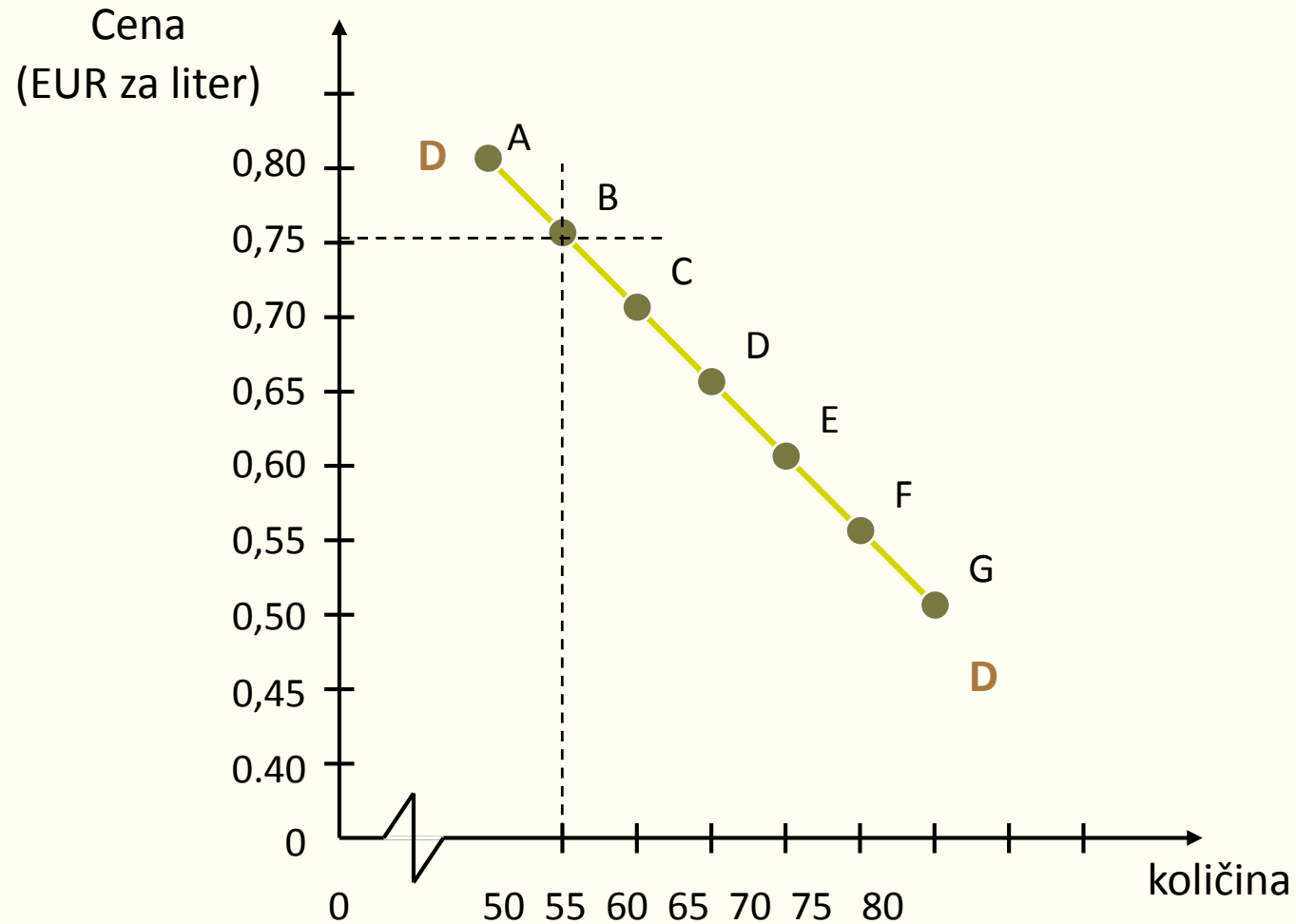
Vse sile, ki na trgu delujejo prek prodajalcev, imenujemo **PONUDBA**.

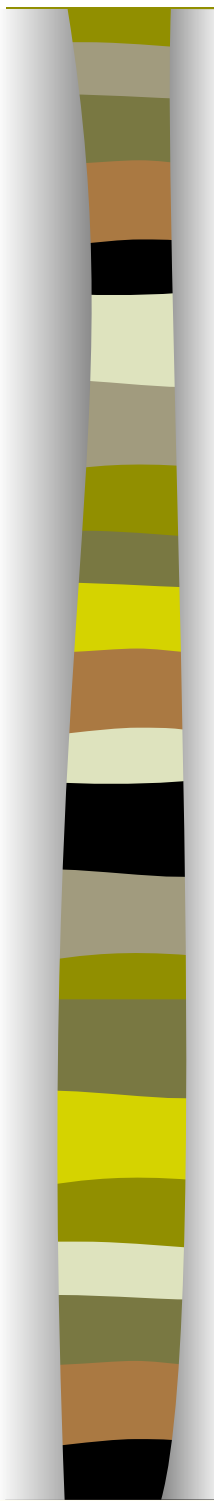
POVPRAŠEVANJE

Lestvica povpraševanja po mleku

CENA (EUR za liter)	POVPRAŠEVANA KOLIČINA (milijon litrov na leto)	MOŽNOSTI
0,8	45	A
0,75	50	B
0,7	55	C
0,65	60	D
0,6	65	E
0,55	70	F
0,5	75	G

Krivulja povpraševanja po mleku

Zakon o padajočem povpraševanju

Če se cena blaga poveča, se pri drugih nespremenjenih pogojih povpraševanja količina blaga zmanjša. Če se cena blaga zmanjša, se pri drugih nespremenjenih pogojih povpraševana količina blaga poveča.

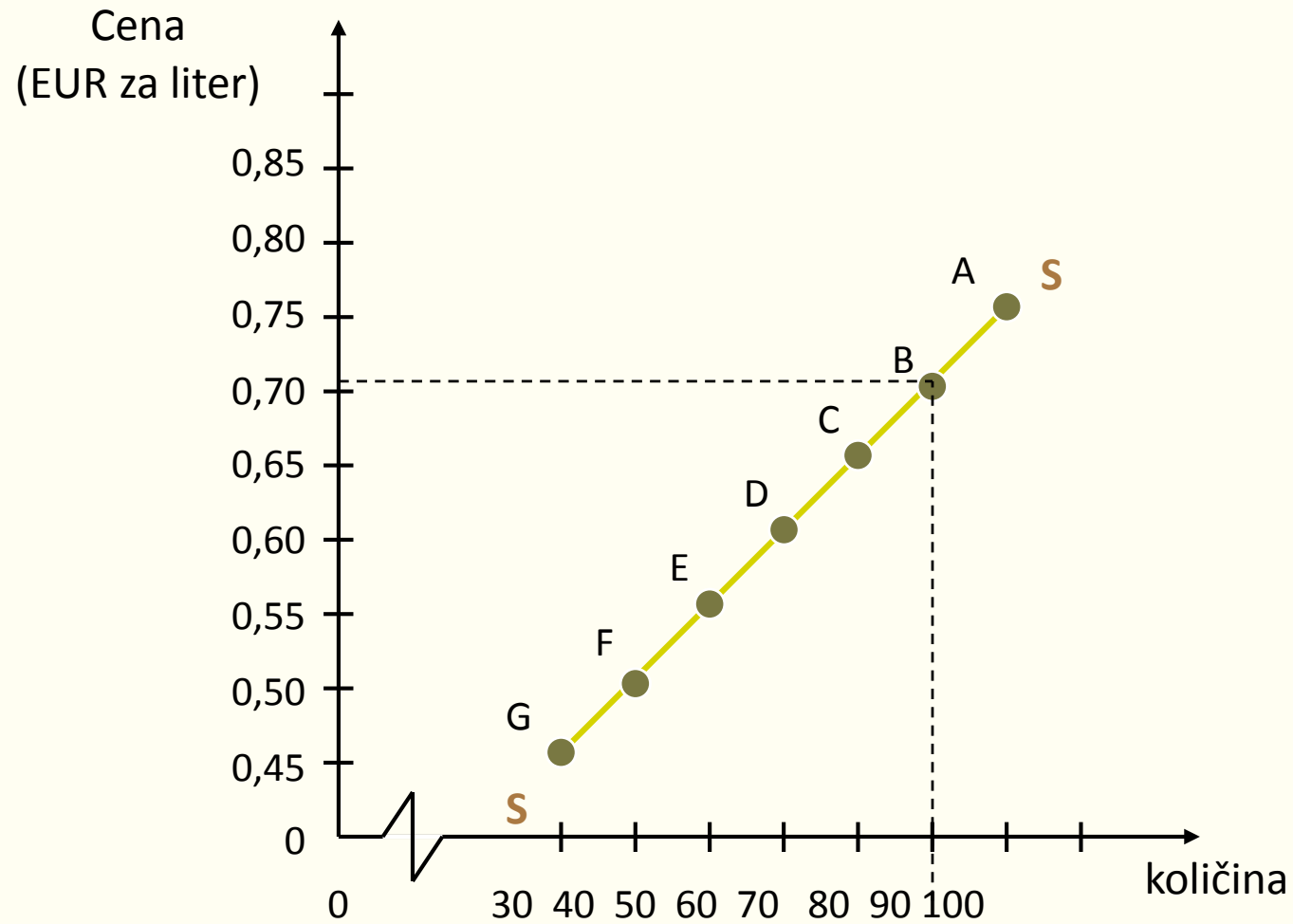
Pravila imajo pa tudi izjeme!

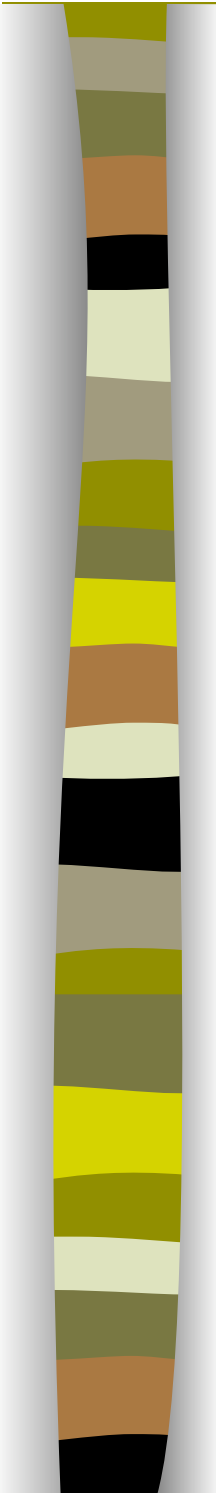
PONUDBA

Lestvica ponudbe mleka

CENA (EUR za liter)	PONUJENA KOLIČINA (milijon litrov na leto)	MOŽNOSTI
0,8	90	A
0,75	80	B
0,7	70	C
0,65	60	D
0,6	50	E
0,55	40	F
0,5	30	G

Krivulja ponudbe mleka

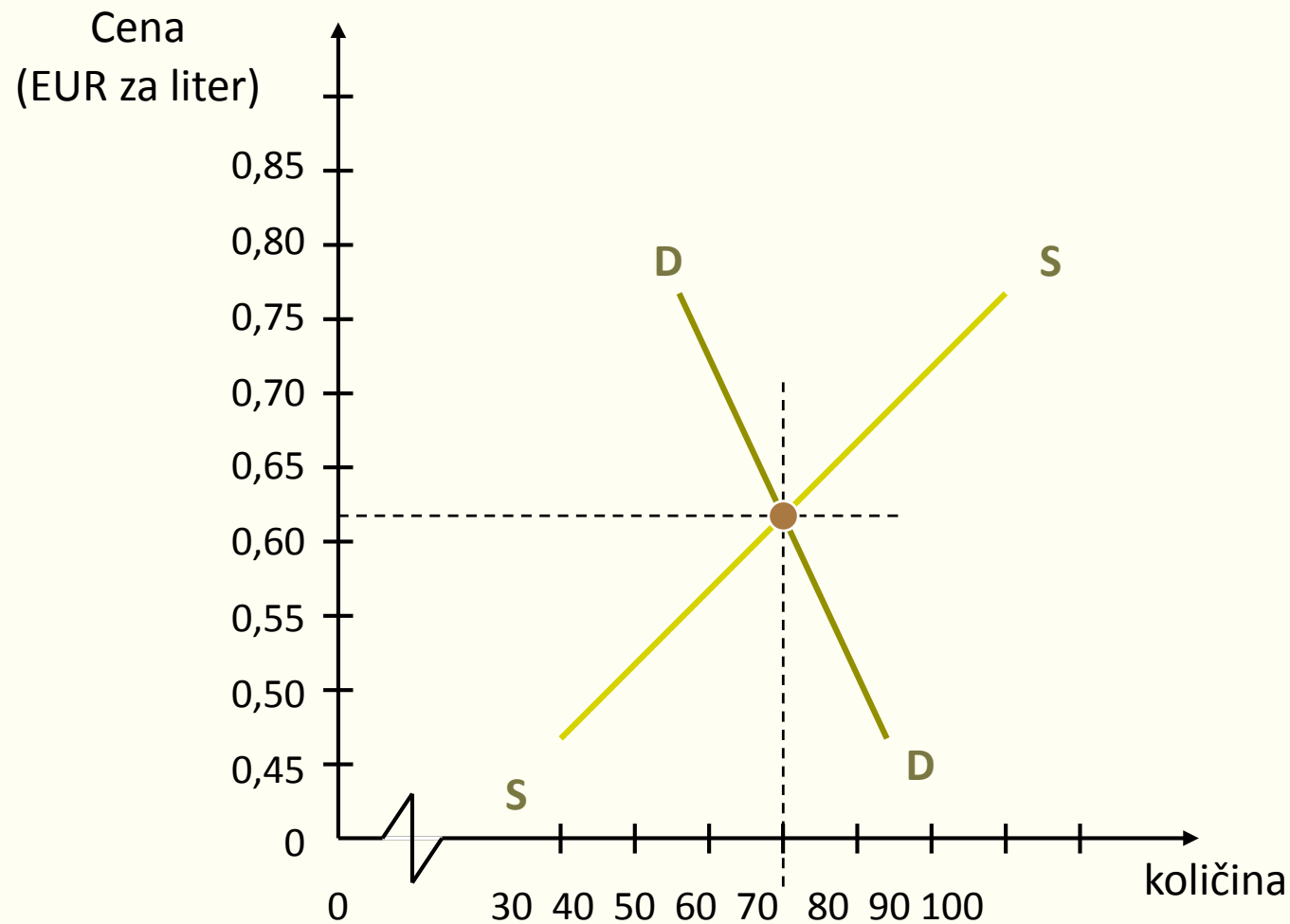
Obseg ponudbe določenega blaga je pri drugih nespremenjenih pogojih ponudbe naraščajoča funkcija cene.

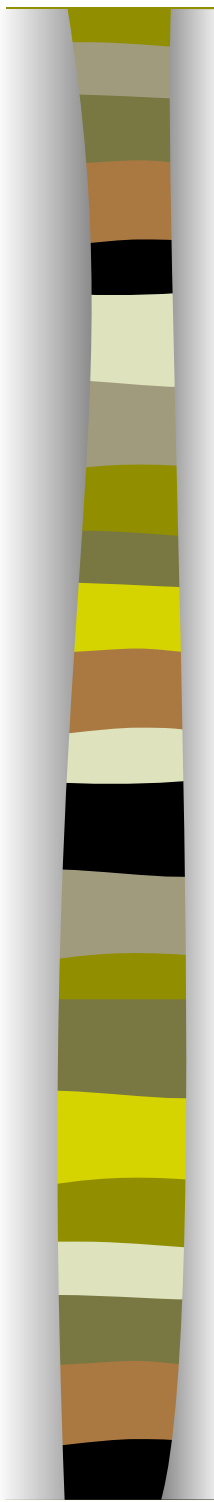
RAVNOTEŽNA CENA IN KOLIČINA

Opredelitev ravnotežne cene in ravnotežne količine

CENA (EUR za liter)	POVPRAŠEVANA KOLIČINA (milijon litrov)	PONUJENA KOLIČINA (milijon litrov)	PRESEŽEK	CENA
0,8	45	90	ponudbe	pade
0,75	50	80	ponudbe	pade
0,7	55	70	ponudbe	pade
0,65	60	60	GA NI	enaka
0,6	65	50	povpraševanja	raste
0,55	70	40	povpraševanja	raste
0,5	75	30	povpraševanja	raste

Ravnotežje ponudbe in povpraševanja

RAVNOTEŽNA CENA je cena, pri kateri se silnice povpraševanja izenačijo s silnicami ponudbe, na trgu pa ni teženj, da bi se spremenila.

VISOKA CENA → PRESEŽEK OBSEGA PONUDBE →
KONKURENCA MED PRODAJALCI

NIZKA CENA → PRESEŽEK OBSEGA POVPRASEVANJA
→ KONKURENCA MED KUPCI

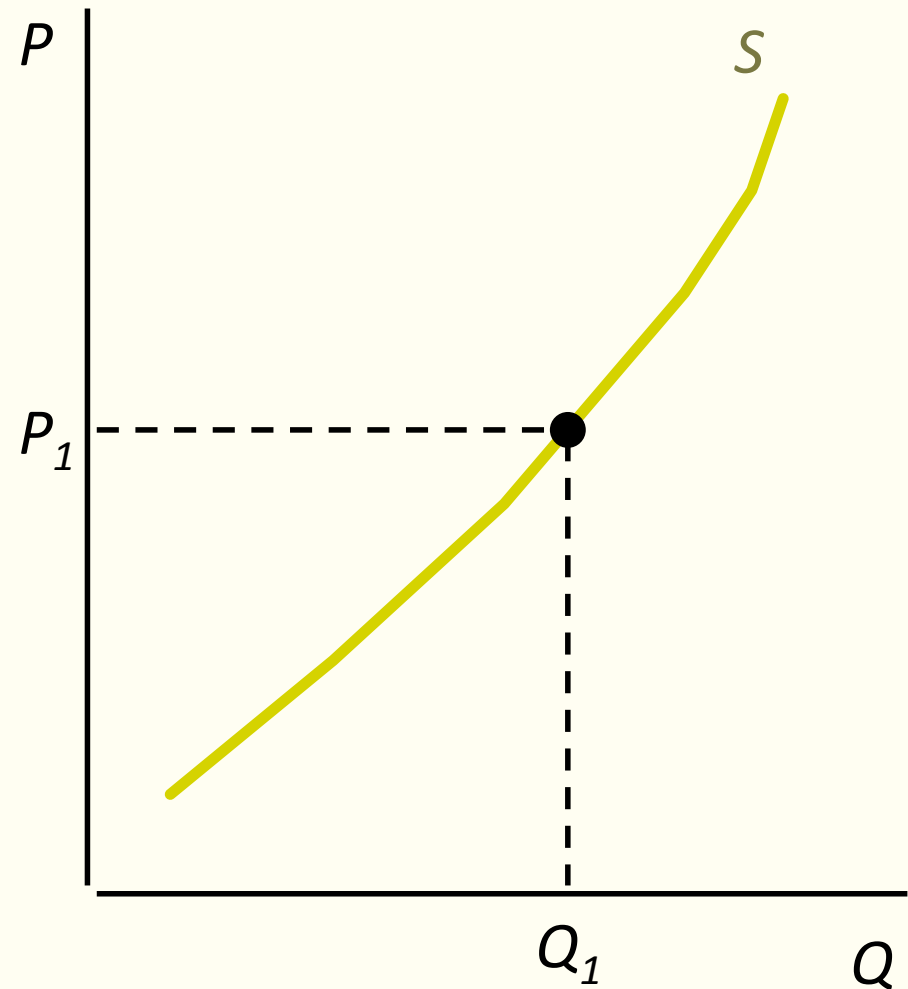
SPREMEMBE PONUDBE IN POVPRAŠEVANJA

PREDPOSTAVKA CETERIS PARIBUS →
PONUDBA SE POVEČA

(premik krivulje ponudbe na desno navzdol)

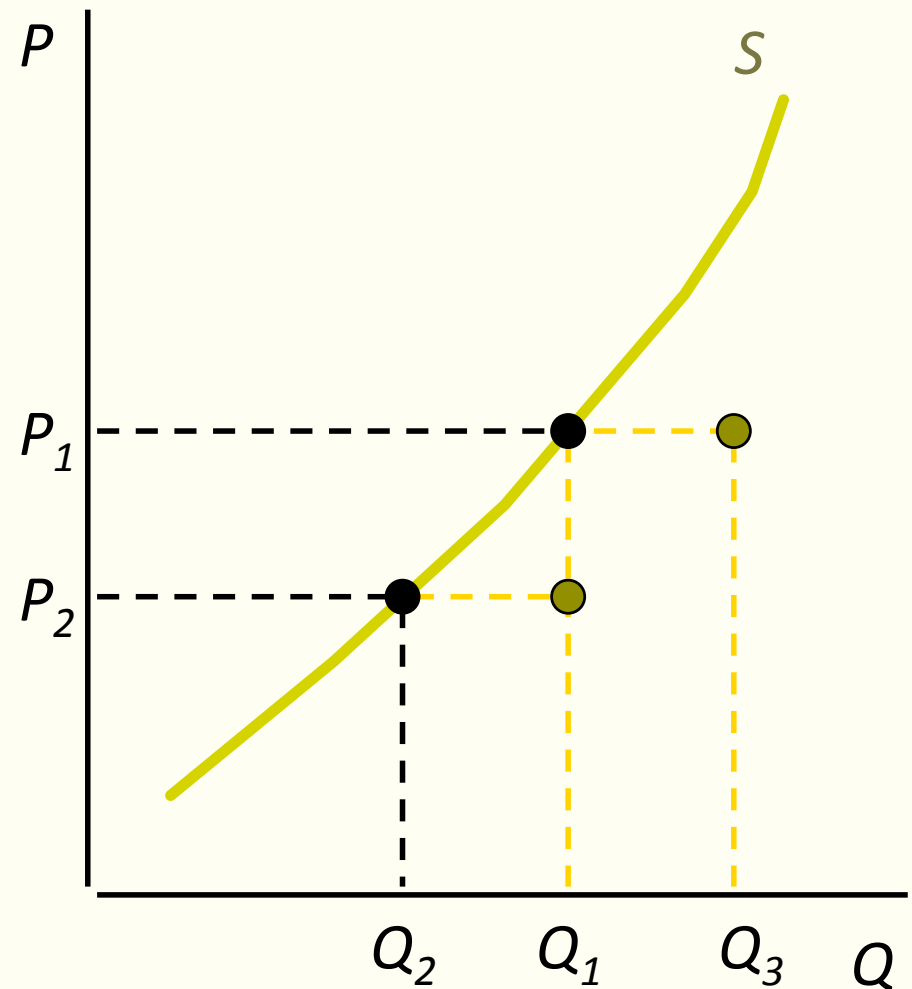
Premik krivulje ponudbe

- Glede na dani model predpostavimo padec cene surovin.

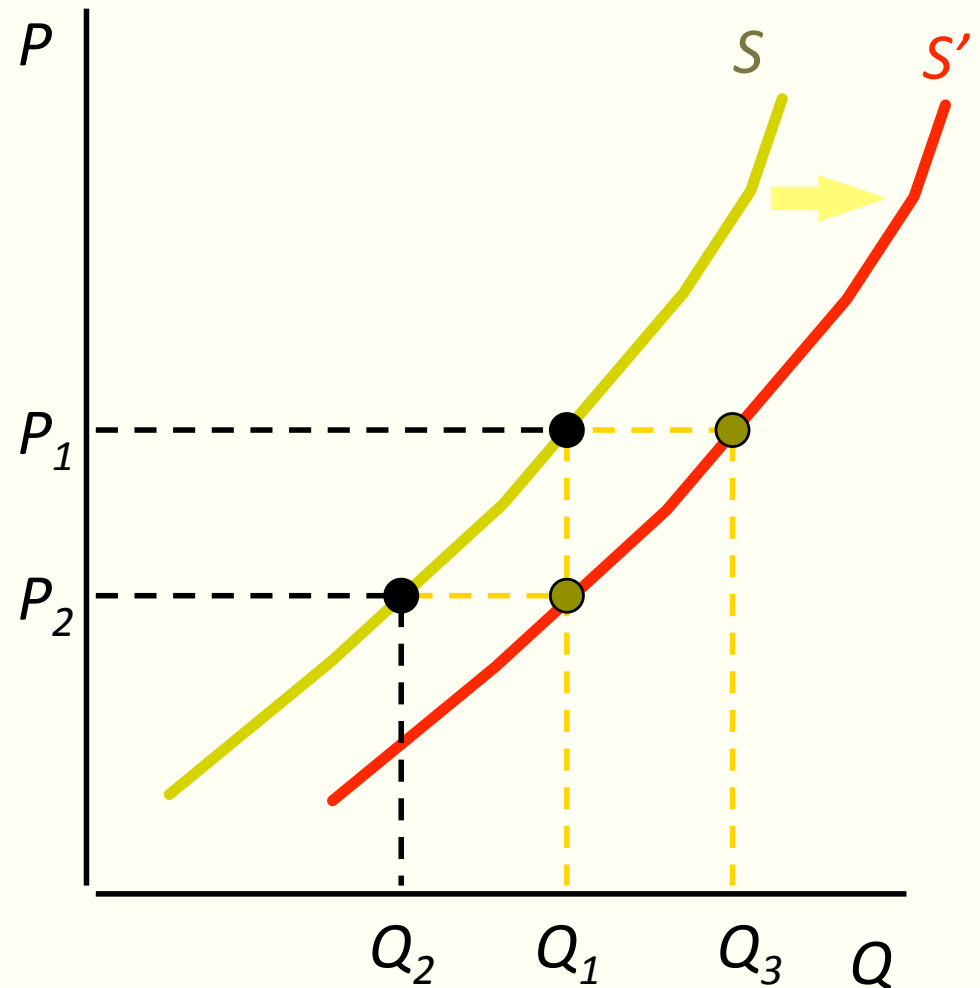
Premik krivulje ponudbe

- Odziv ponudbe:
 - Pri ceni P_1 proizvajalci zdaj na trg dajo količino Q_3 .
 - Pri ceni P_2 proizvajalci zdaj na trg dajo količino Q_1 .
 - Te spremembe povzročijo premik krivulje ponudbe.

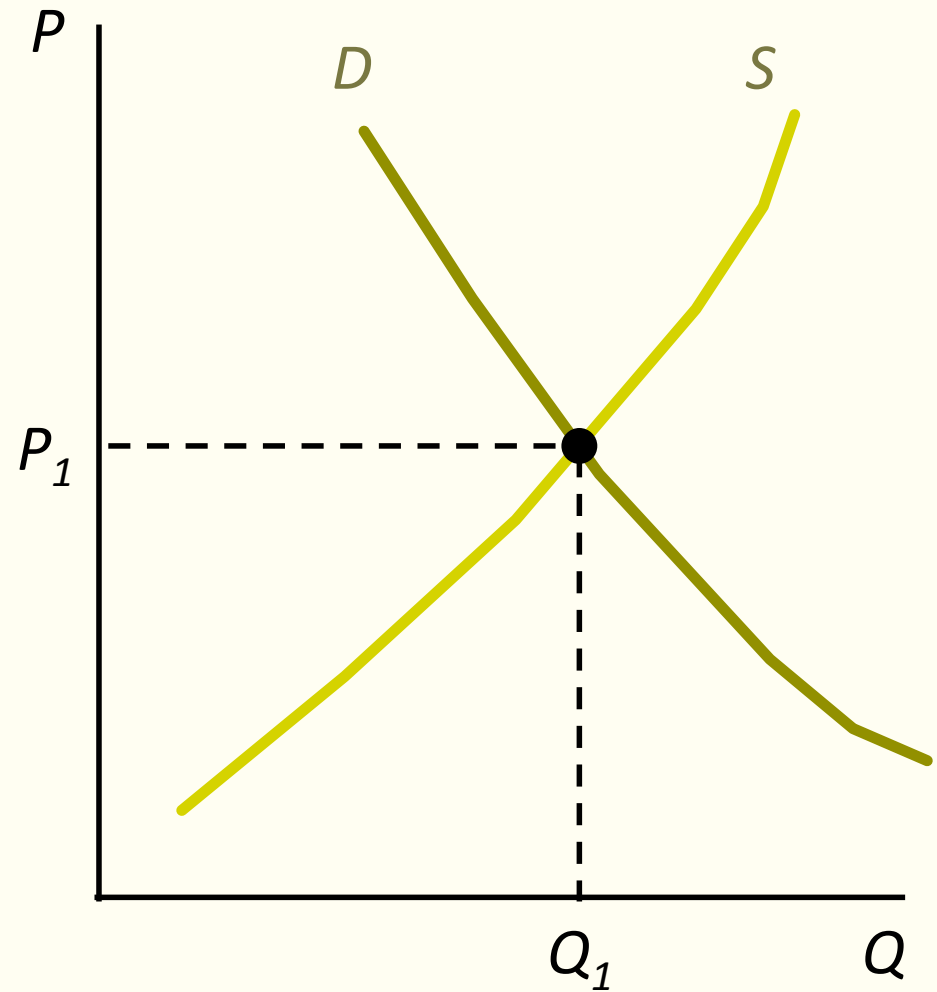
Premik krivulje ponudbe

- Odziv ponudbe:
 - Premik krivulje ponudbe v desno iz S v S' je rezultat povečanja ponudbe.
 - Nova krivulja ponudbe kaže, da bo pri dani ceni proizvedeno več oziroma da bo dana količina proizvedena ob nižji ceni.

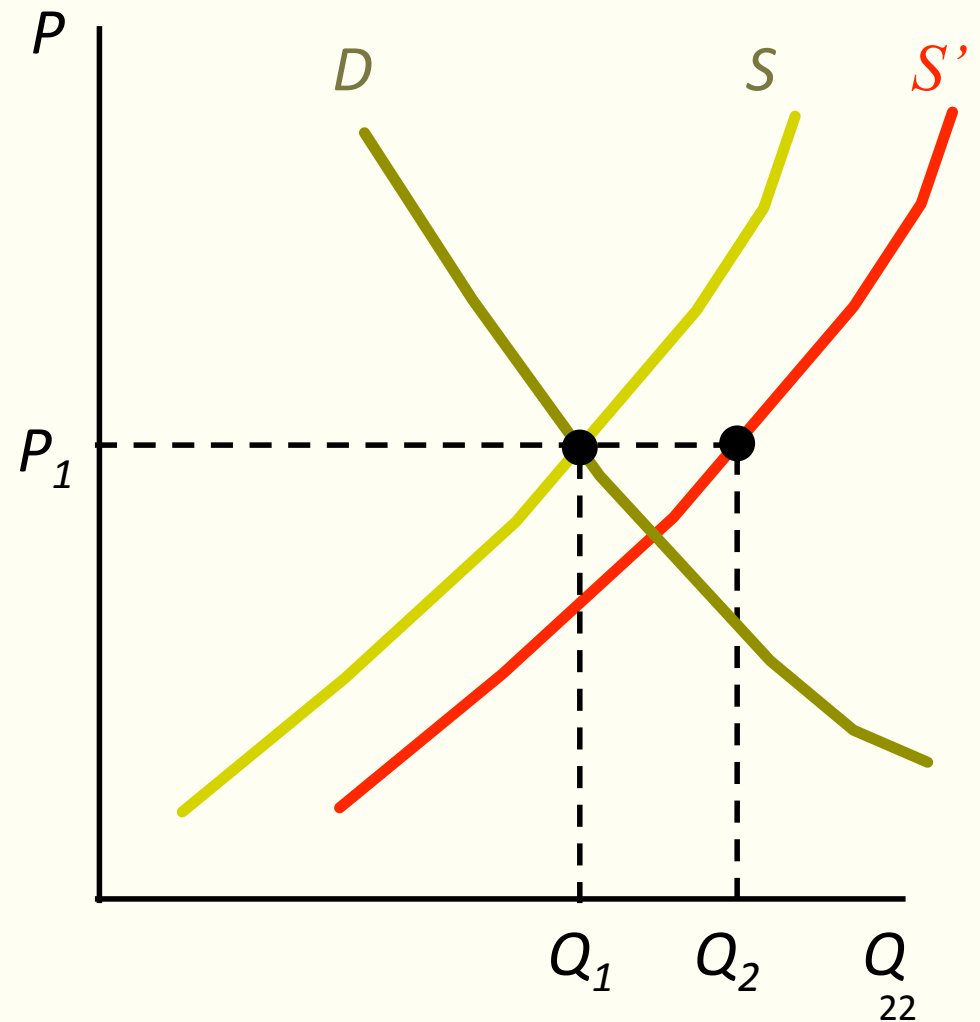
Novo ravnotežje zaradi premika krivulje ponudbe

- Predpostavimo
 - Povečanje ponudbe
 - Povpraševanje ostane nespremenjeno

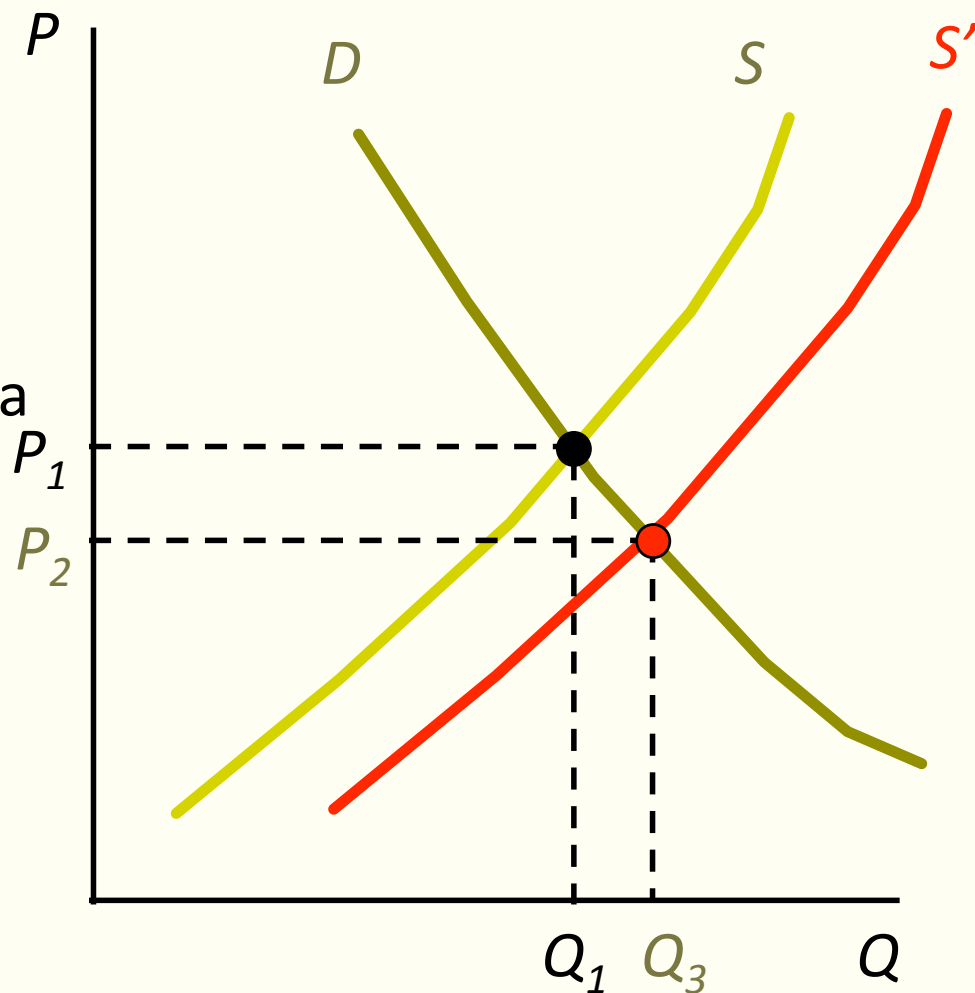
Novo ravnotežje zaradi premika krivulje ponudbe

- Tržni mehanizem
 - Pri ceni P_1 imamo presežek ponudbe

Novo ravnotežje zaradi premika krivulje ponudbe

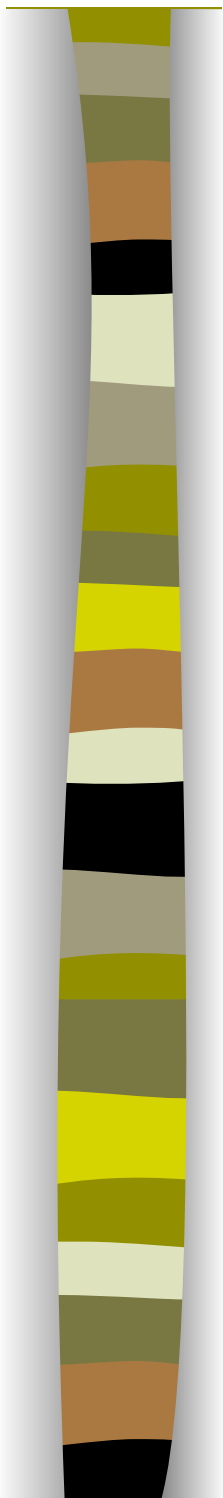
- Tržni mehanizem
 - Pri ceni P_1 imamo presežek ponudbe
 - Ravnotežna cena pade na raven P_2 , ravnotežna količina naraste na Q_3 .
 - VPRAŠANJE: kako bi se trg prilagodil zmanjšanju ponudbe?

Dejavniki ponudbe

- tehnologija
- želja proizvajalcev po likvidnosti
- pričakovanja proizvajalcev
- zaloge
- stroški
- cena danega blaga

PREDPOSTAVKA CETERIS PARIBUS

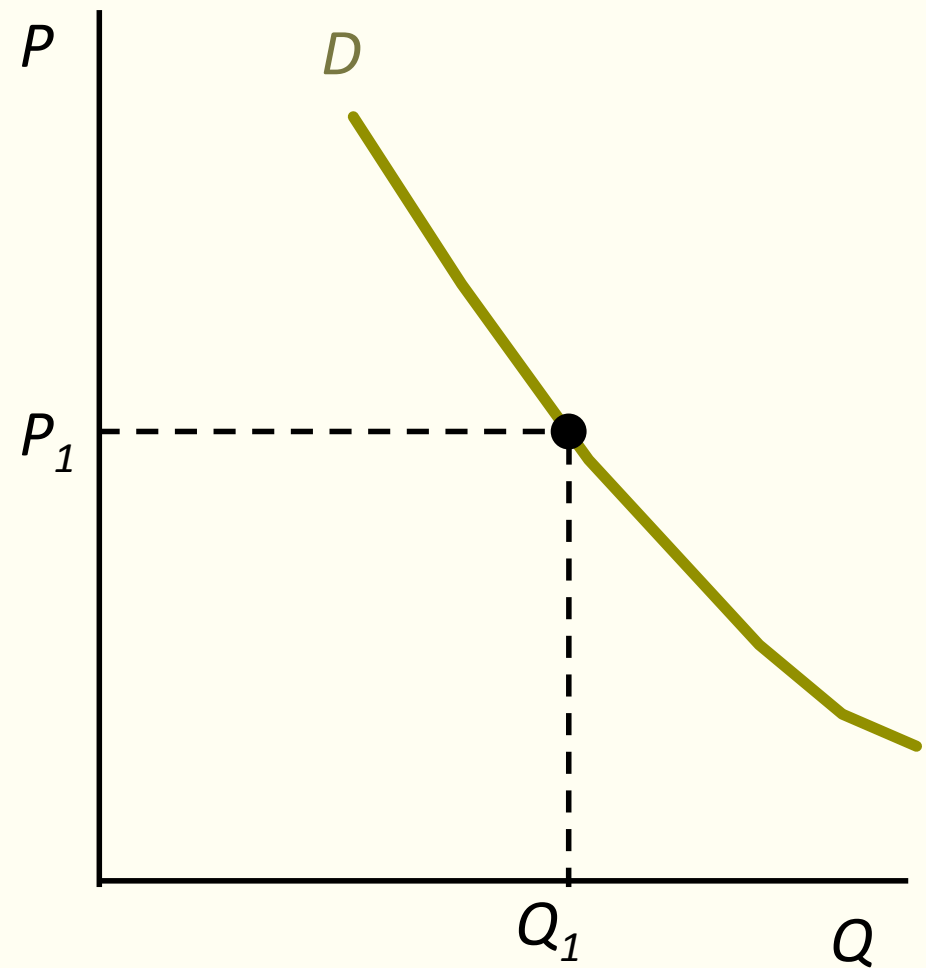

POVEČANJE POVPRÁŠEVANJA

(premik krivulje povpraševanja na desno
navzgor)

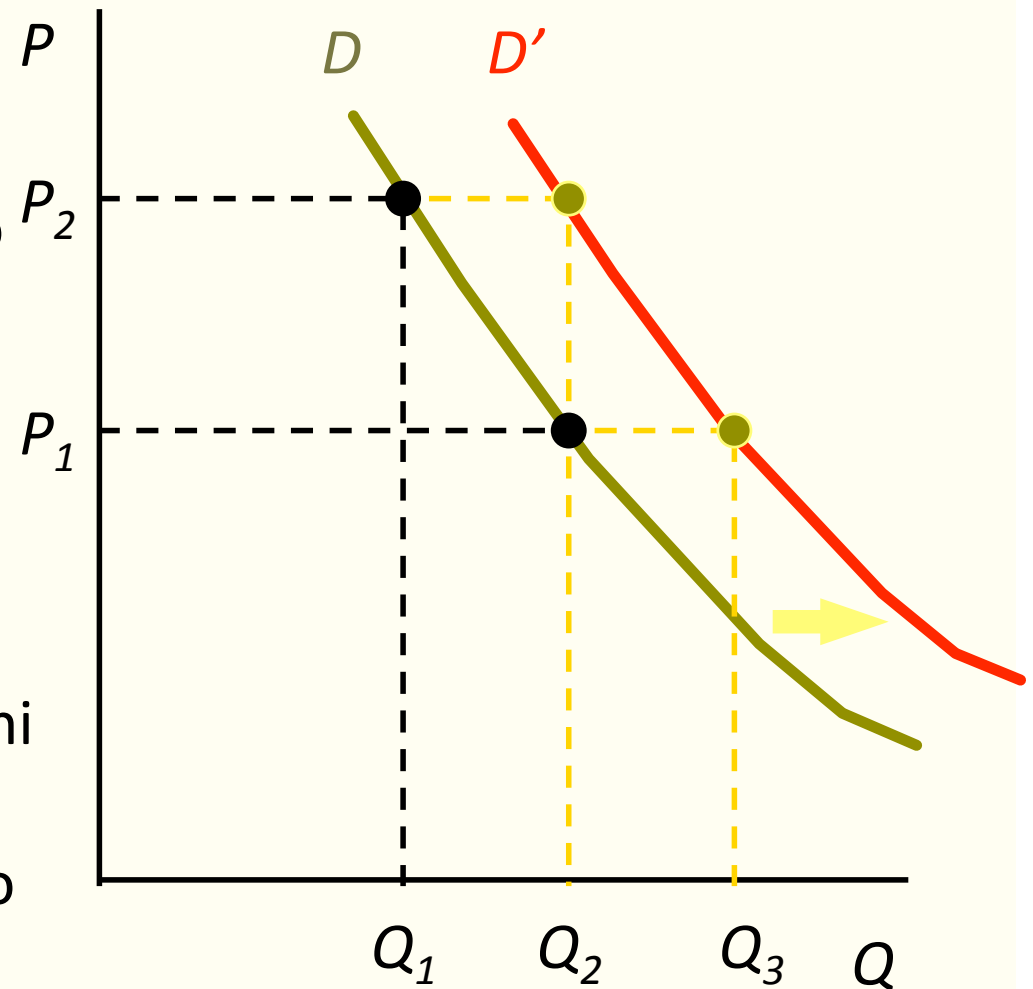
Premik krivulje povpraševanja

- Glede na dani model predpostavimo povečanje razpoložljivega dohodka.

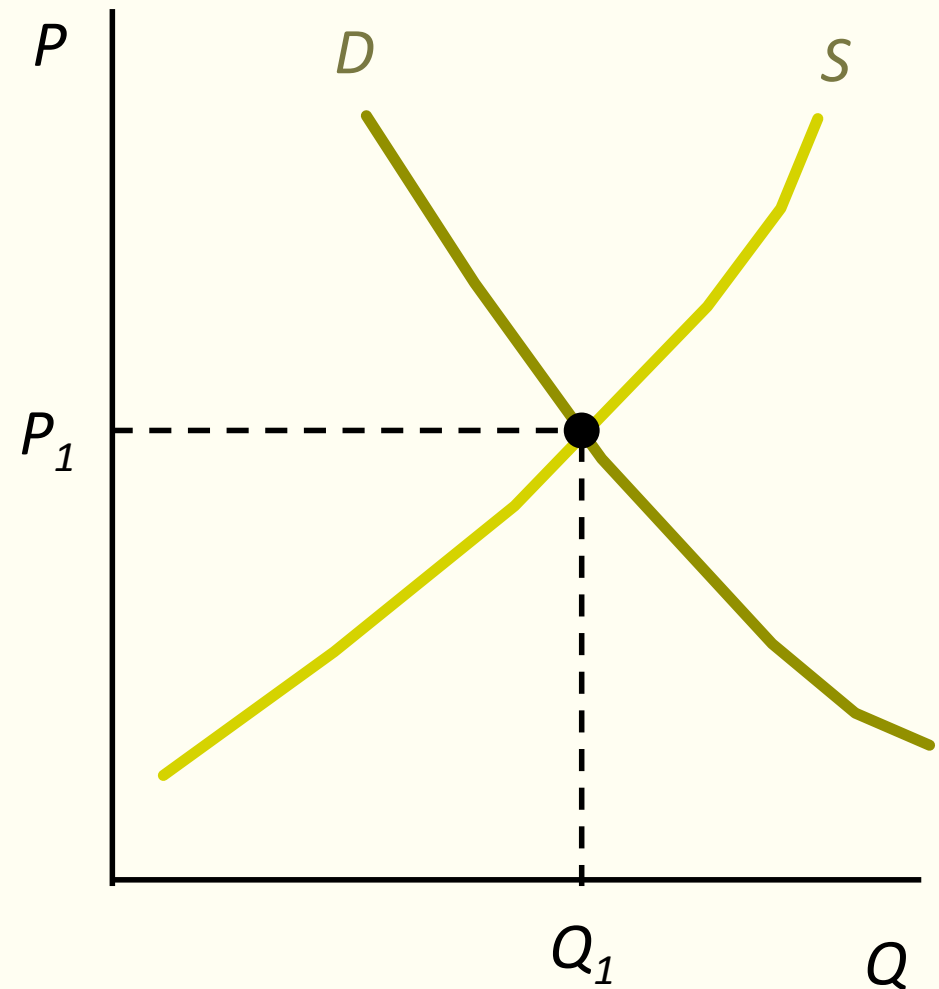
Premik krivulje povpraševanja

- Odziv povpraševanja:
 - Premik krivulje povpraševanja v desno iz D v D' je rezultat povečanja povpraševanja.
 - Nova krivulja povpraševanja kaže da bo več kupljeno pri dani ceni oziroma da bo za dano količino potrebno plačati več.

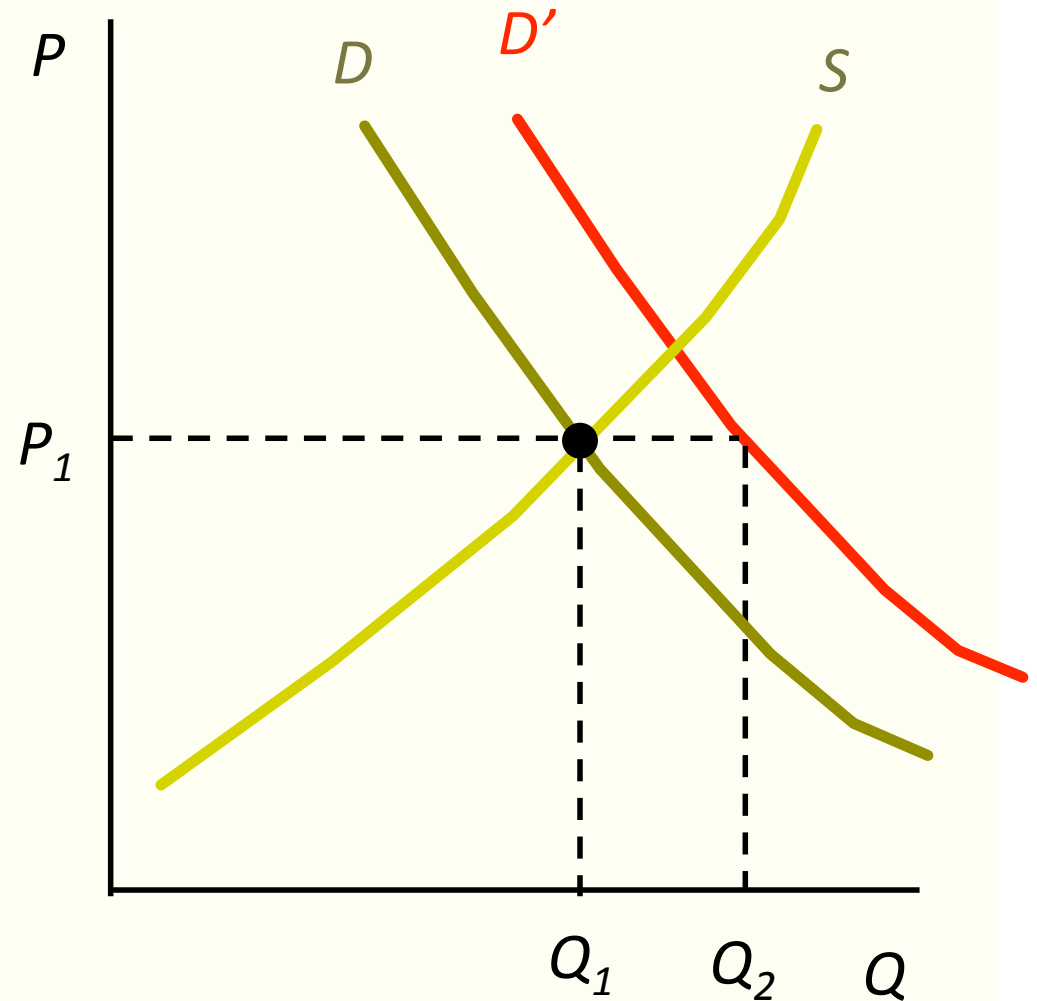
Novo ravnotežje zaradi premika krivulje povpraševanja

- Prepostavimo
 - Povečanje povpraševanja
 - Ponudba ostane nespremenjena

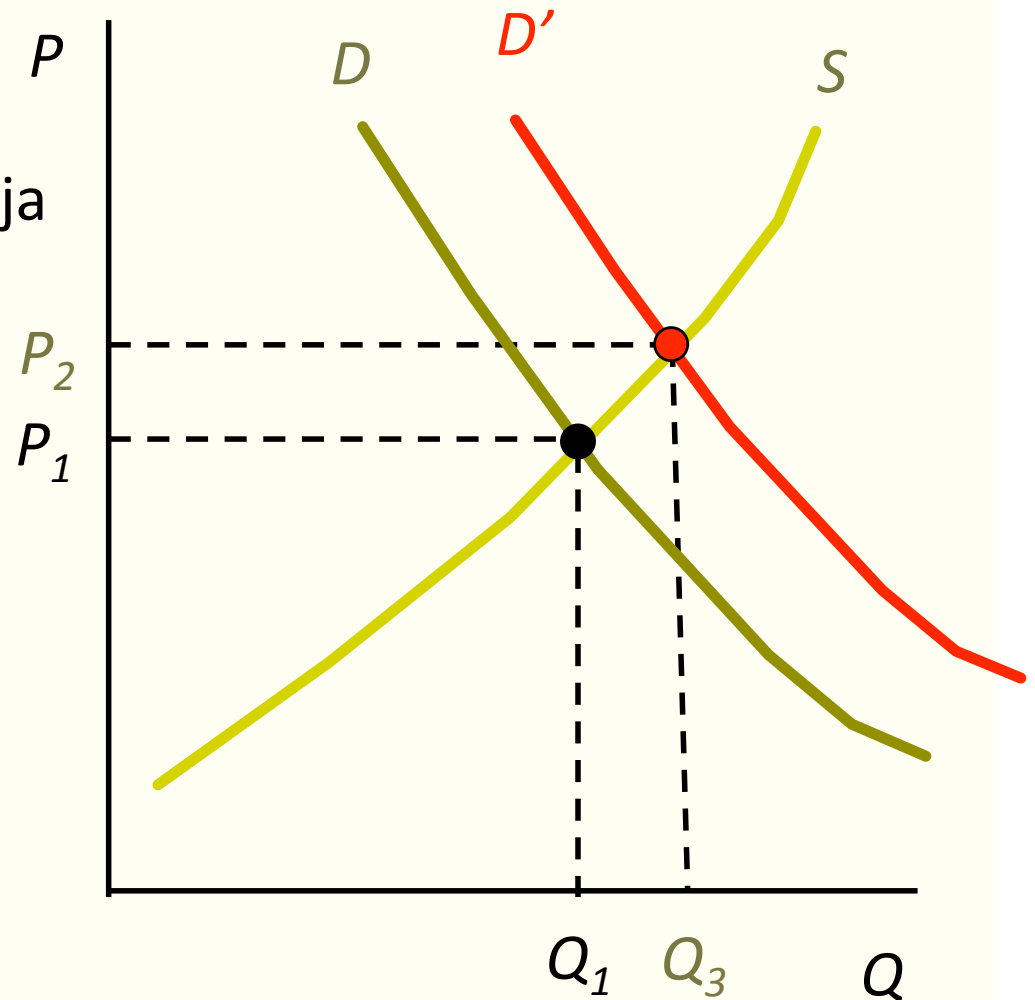
Novo ravnotežje zaradi premika krivulje povpraševanja

- Tržni mehanizem
 - Pri ceni P_1 imamo presežek povpraševanja

Novo ravnotežje zaradi premika krivulje povpraševanja

- Tržni mehanizem
 - Pri ceni P_1 imamo presežek povpraševanja
 - Ravnotežna cena naraste na raven P_2 , ravnotežna količina naraste na Q_3 .
 - VPRAŠANJE: kako bi se trg prilagodil zmanjšanju povpraševanja?

DEJAVNIKI POVPRAŠEVANJA:

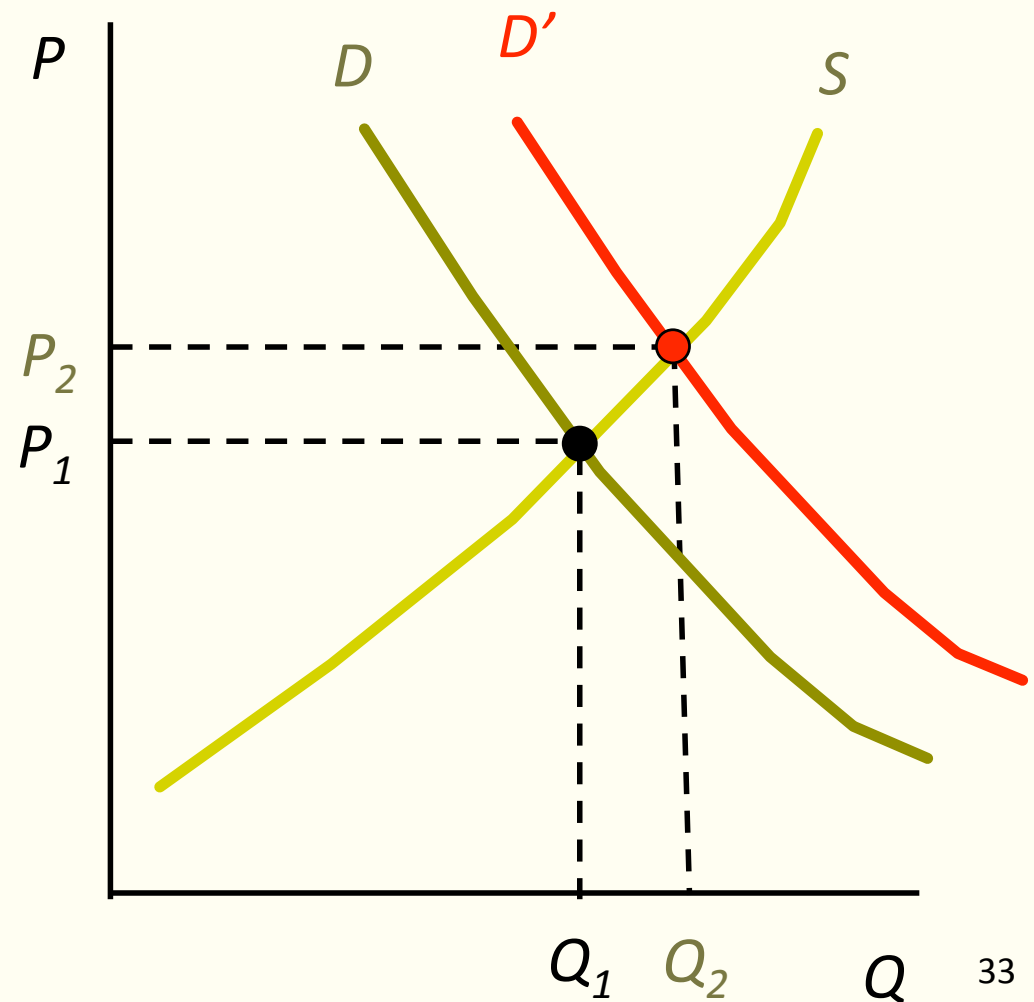
- cena danega blaga
- cena komplementarnega blaga
- cene substitutov
- razpoložljivi dohodek

FUNKCIJA POVPRAŠEVANJA:

$$Q_x = f(P_x, M, P_s, P_k, \dots)$$

Razlika med gibanjem po krivulji povpraševanja (ponudbe) in spremembo krivulje povpraševanja (ponudbe)

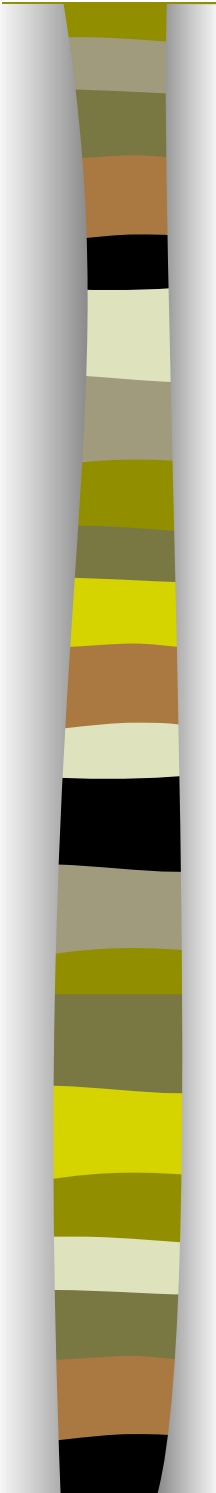
Novo ravnotežje
zaradi
spremembe
povpraševanja

ELASTIČNOST POVPRAŠEVANJA IN PONUDBE

ELASTIČNOST je mera občutljivosti ene spremenljivke na spremembo v drugi. Izrazimo jo s koeficientom elastičnosti, ki kaže odstotno spremembo ene spremenljivke zaradi odstotne spremembe druge spremenljivke.

**KOEFICIENT CENOVNE ELASTIČNOSTI
POVPRAŠEVANJA** torej meri občutljivost
spremembe obsega povpraševanja na
spremembo cene: za koliko odstotkov se
spremeni obseg povpraševanja po določenem
blagu, če se cena tega blaga spremeni za
odstotek.

Koeficient elastičnosti povpraševanja:

$$E_{x, P_x} = \% \Delta Q_x / \% \Delta P_x$$

$\% \Delta Q$ pomeni odstotno spremembo količine,
 $\% \Delta P$ pa pomeni odstotno spremembo cene. Zato je:

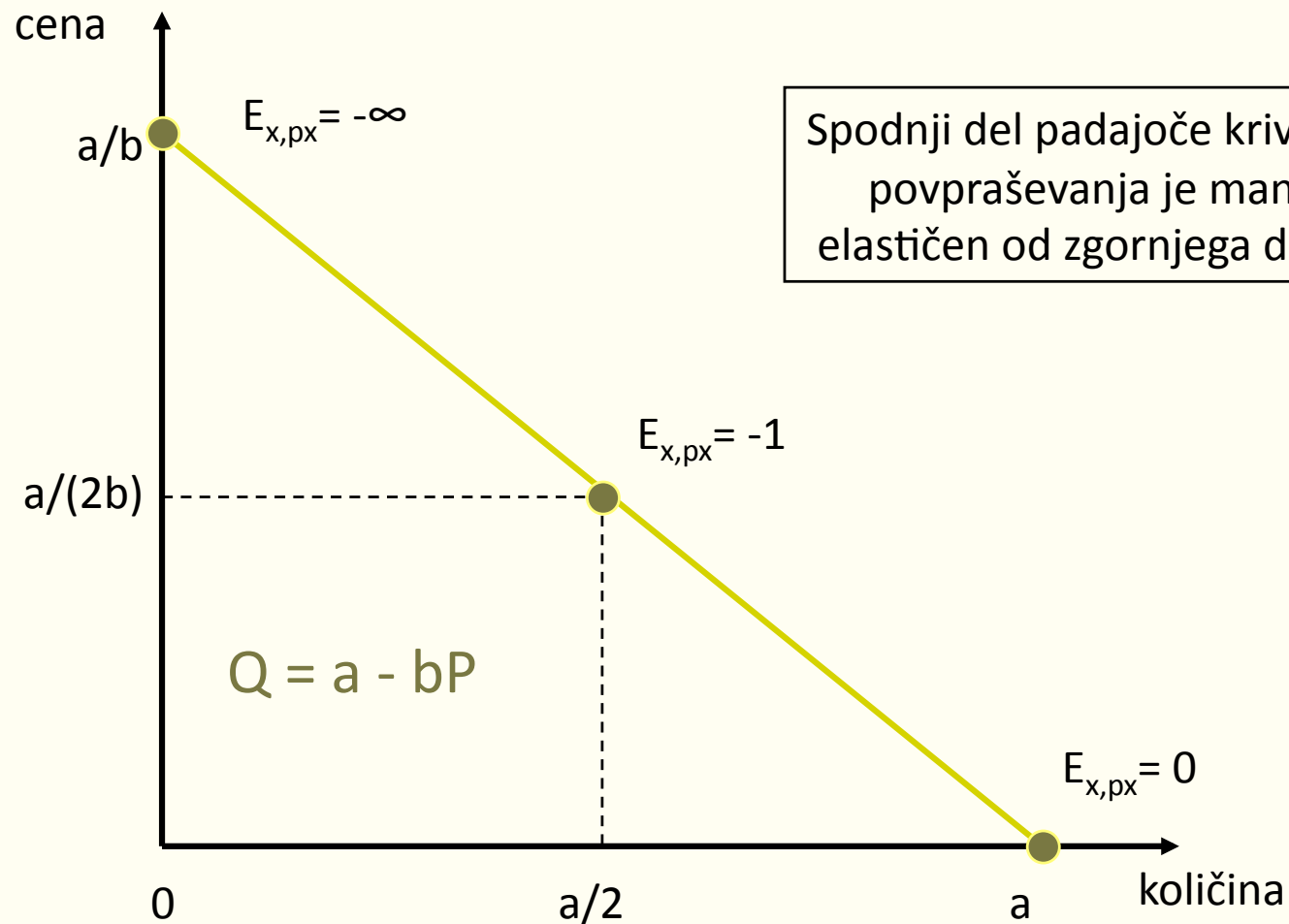
$$E_p = (\Delta Q_x / Q_x) / (\Delta P_x / P_x) = (P_x / Q_x) * (\Delta Q_x / \Delta P_x)$$

Cenovna elastičnost povpraševanja se spreminja iz točke v točko. Meriti jo je treba v vsaki točki posebej.

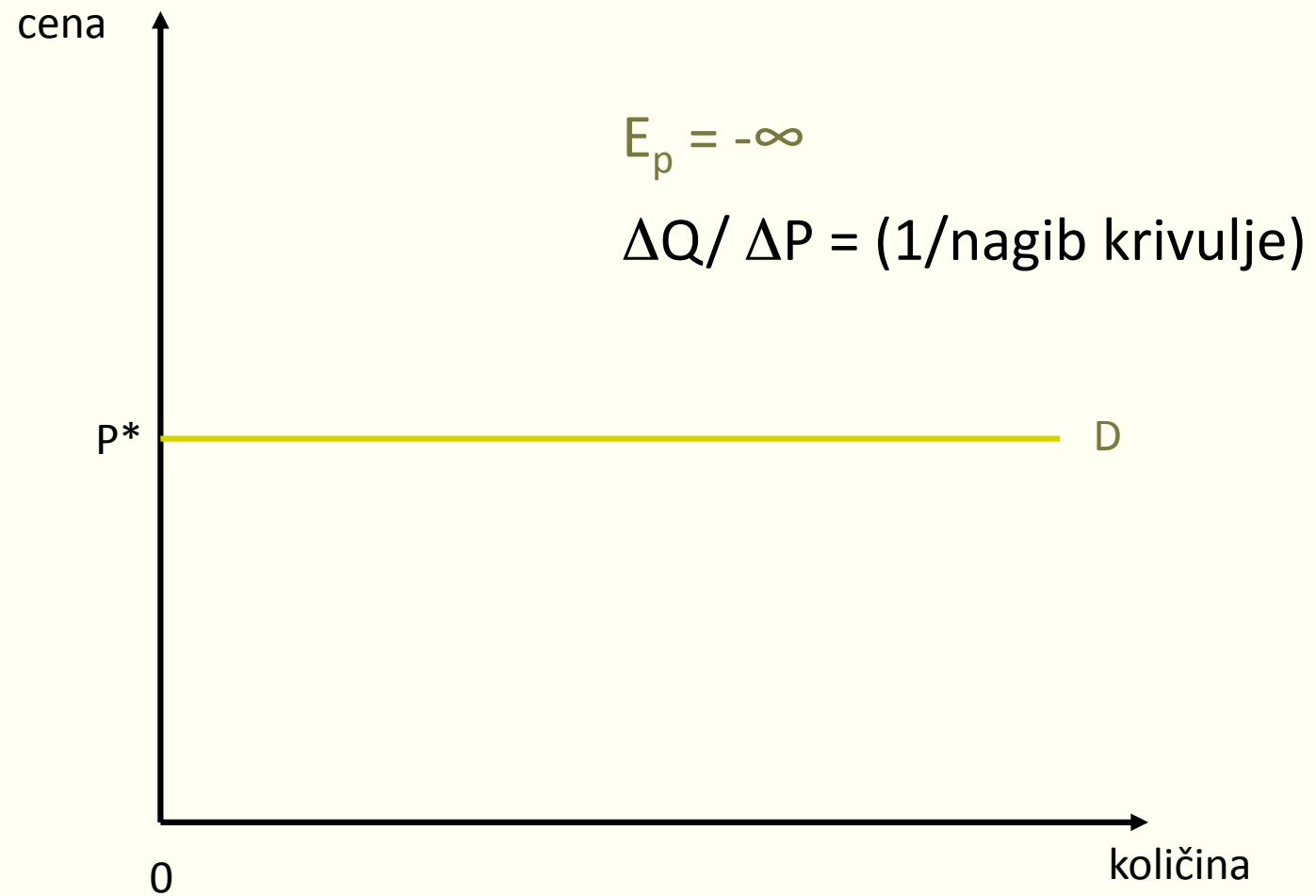
Vzemimo na primer linearno krivuljo

povpraševanja z obliko: $Q = a - bP$

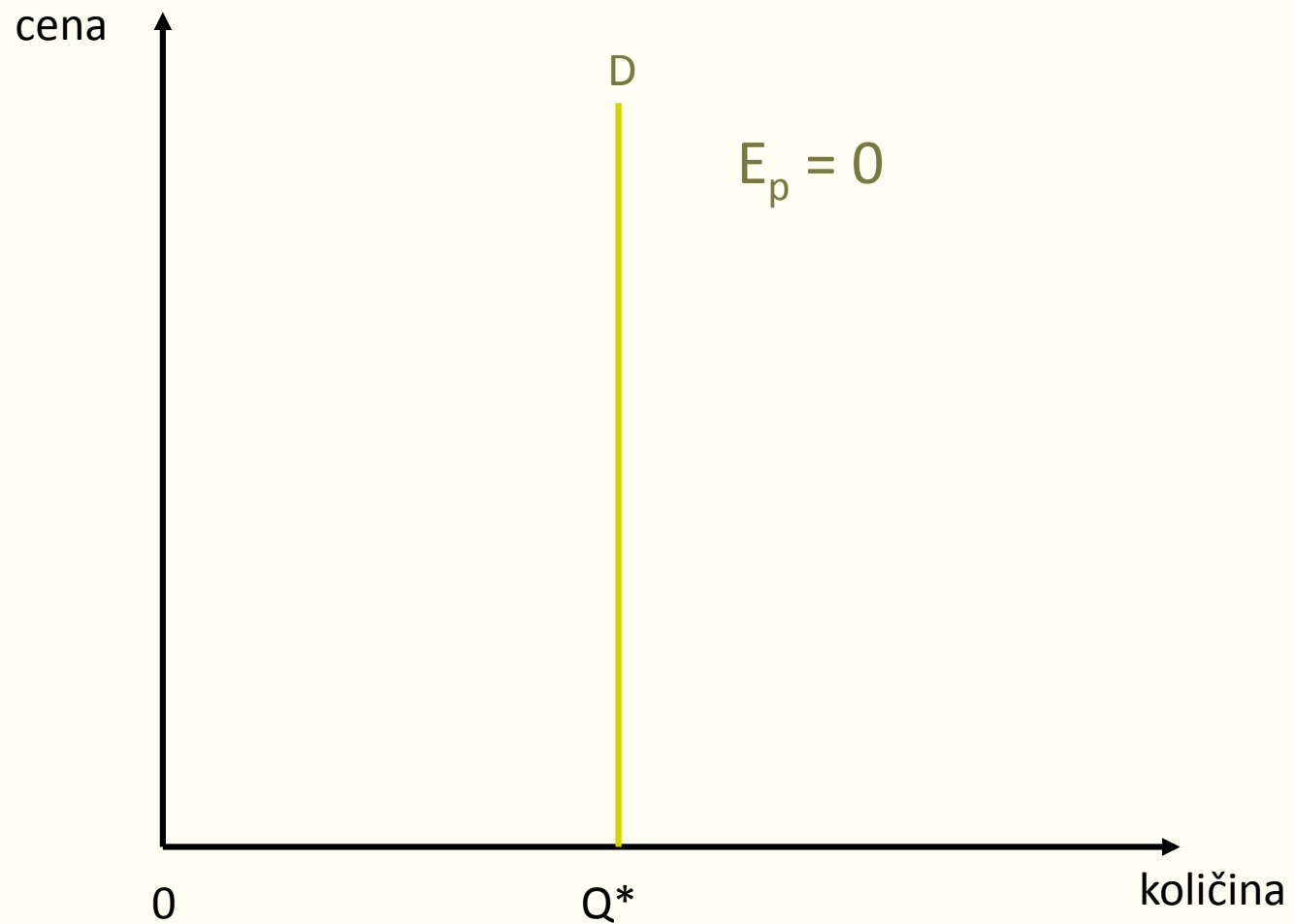
Elastičnost povpraševanja pri linearni funkciji povpraševanja

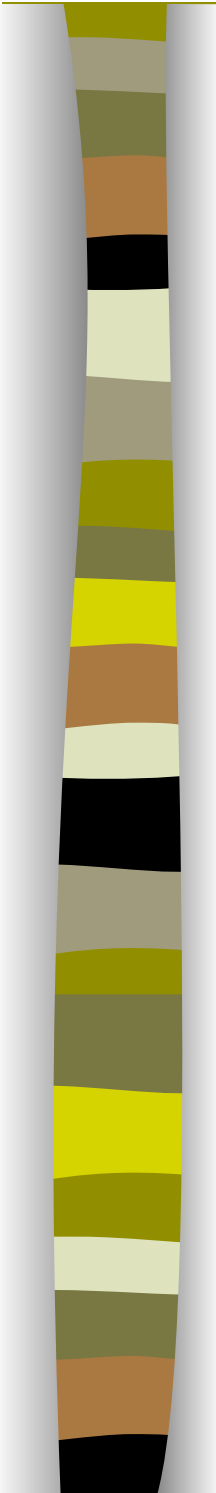

Popolnoma elastično povpraševanje

Popolnoma neelastično povpraševanje

Pojem cenovne elastičnosti povpraševanja je pomemben med drugim tudi zato, ker je v tesni zvezi z gibanjem celotnih izdatkov potrošnikov za določeno blago (oziroma celotnega prihodka, ki ga s prodajo določenega blaga realizirajo prodajalci).

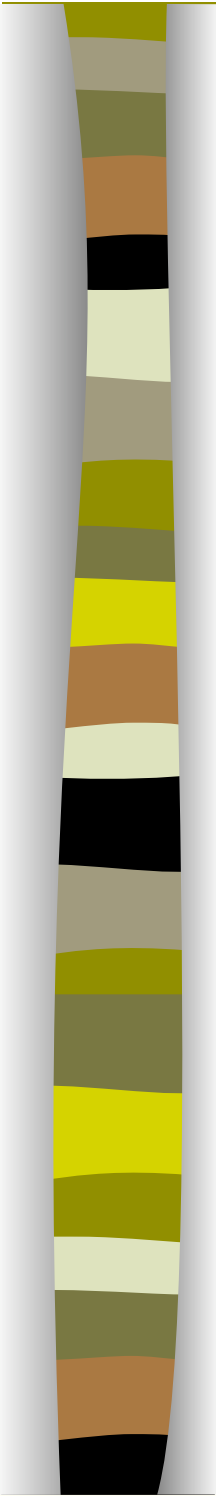
DOHODKOVNA ELASTIČNOST povpraševanja je relativna sprememba povpraševane količine zaradi relativne spremembe dohodka:

$$E_{x,m} = (\Delta Q_x / Q_x) / (\Delta M / M) = (M / Q_x) * (\Delta Q_x / \Delta M)$$

KRIŽNA ELASTIČNOST povpraševanja je relativna sprememba povpraševane količine dobrine X zaradi relativne spremembe cene dobrine Y. Koeficient križne elastičnosti zapišemo:

$$E_{x,y} = (\Delta Q_x / Q_x) / (\Delta P_y / P_y) = (P_y / Q_x) (\Delta Q_x / \Delta P_y)$$

Če je vrednost koeficienta pozitivna,
sklepamo, da gre za **SUBSTITUCIJSKI
DOBRINI**.

Če sta dobrini **KOMPLEMENTARNI**
(avtomobil, bencin), ima koeficient križne
elastičnosti negativno vrednost.

ELASTIČNOST PONUDBE

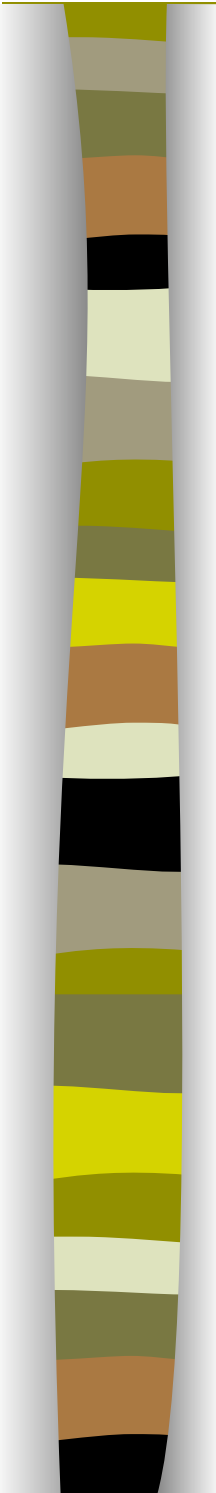
je relativna sprememba obsega ponudbe zaradi relativne spremembe cene blaga.

Merimo jo s koeficientom elastičnosti ponudbe, ki je odstotna sprememba obsega ponudbe v primerjavi z odstotno spremembo cene blaga. Vrednost koeficienta je praviloma pozitivna, saj povečanje cene blaga običajno spodbudi proizvajalce k večji proizvodnji.

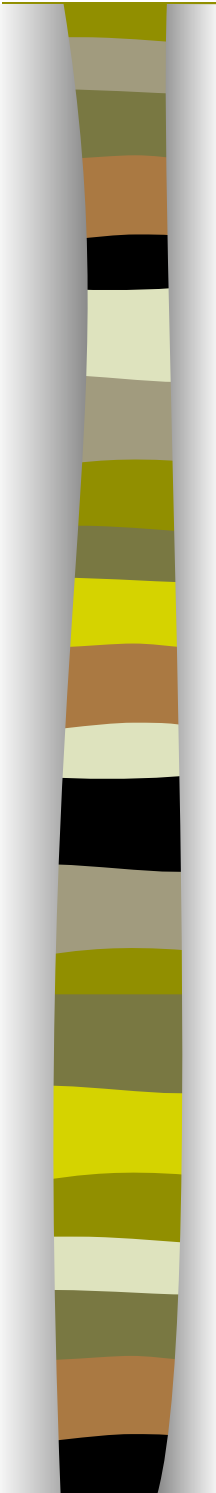
Elastičnost v kratkem in dolgem obdobju

Vrsta dobrin precej manj cenovno elastična kratkoročno kot pa dolgoročno. Eden od razlogov je v tem, da ljudje potrebujejo čas, da spremenijo svoje potrošne navade (primer kave). Drugi razlog utegne biti v potrošnji drugih dobrin, ki se prav tako ne spremeni hitro (primer bencina in avtomobilov).

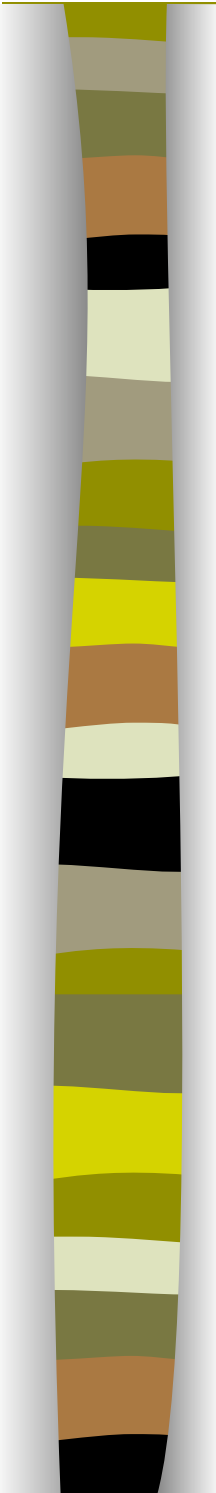

Za večino dobrin in storitev je dohodkovna elastičnost povpraševanja večja dolgo- kot pa kratkoročno (primer potrošnje bencina).

Ta ugotovitev ne velja za **TRAJNE DOBRINE**. Na njihovo potrošnjo imajo zelo velik vpliv kratkoročne spremembe v dohodku (primer povečanega dohodka potrošnikov in nakupa avtomobilov). **CIKLIČNA INDUSTRIJA**.

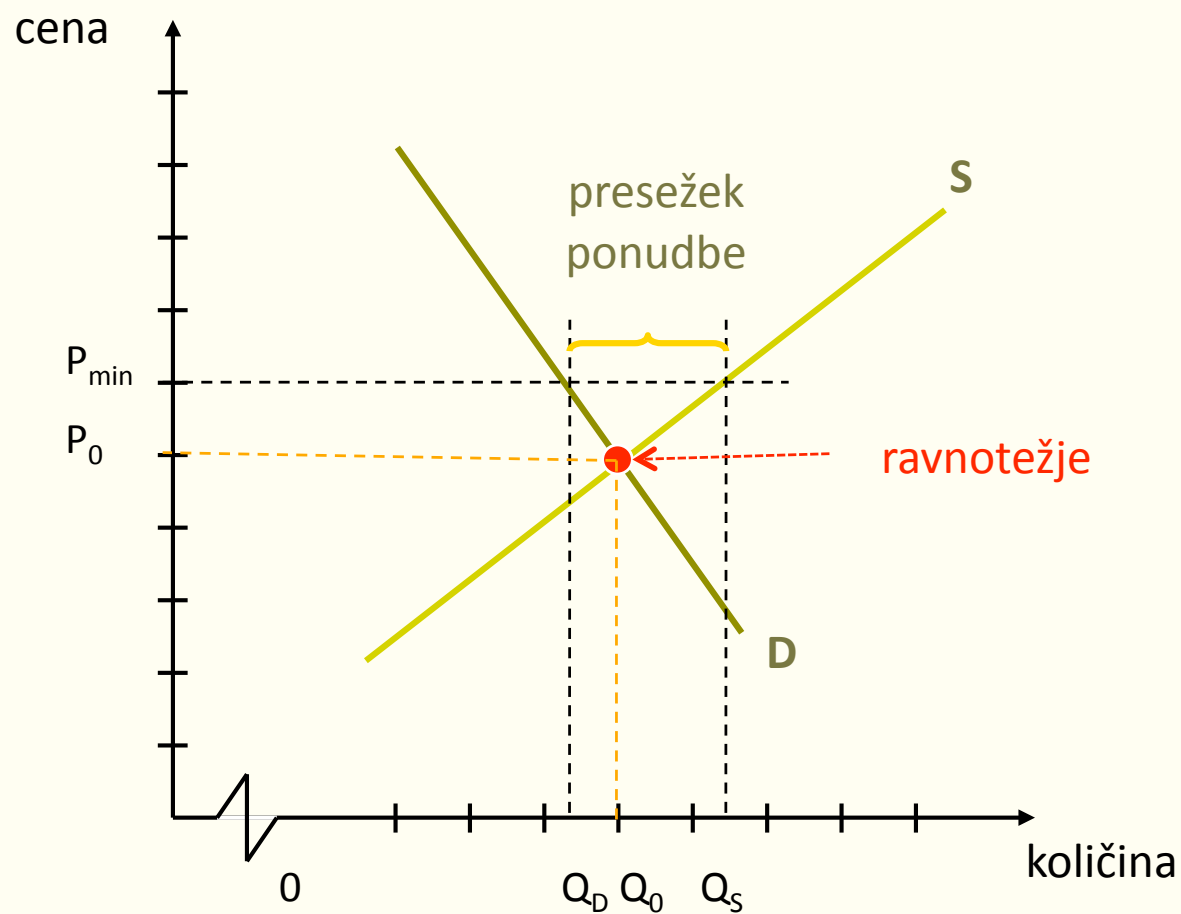
Za večino dobrin je ponudba dosti bolj cenovno elastična dolgo- kot pa kratkoročno, kajti podjetja imajo v kratkem obdobju omejitve v proizvodnji in potrebujejo čas, da povečajo svoje zmogljivosti (primer: stanovanja).

Obstajajo pa tudi dobrine, pri katerih je cenovna elastičnost ponudbe večja v kratkem obdobju kot dolgem. Sem štejemo na primer **TRAJNE DOBRINE, KI JIH JE MOGOČE RECIKLIRATI.**

MINIMALNA IN MAKSIMALNA PREDPISANA CENA

Predpisana minimalna cena za maslo

Predpisana maksimalna cena

